

II.

Kod prosuđivanja sredine u kojoj se izgrađuju prve političke ideologije Hrvata treba u prvom redu voditi računa o unutrašnjem sastavu te same sredine, ali je isto tako važno ispitati i sve one vanjske činioce, koji su mogli utjecati na držanje te sredine. Na taj način moći ćemo bolje shvatiti postanak ideologija, koje će prethoditi političkim pokretima i društvenim preokretima.

Na kraju XVIII. vijeka Hrvatska je izložena centralističkim težnjama Austrije i germanizaciji, a već na početku XIX. vijeka postoji opasnost peštanskog centralizma i mađarizacije. Sa gledišta hrvatskih intelektualaca i hrvatske intelektualne omladine i jedno i drugo značilo je ugrožavanje njihovih egzistencija, jer svako tuđinsko prodiranje donosi sa sobom strane elemente, koji zauzimaju vodeće položaje u zemlji, dakle upravo one položaje, koje domaća elita prisvaja za sebe.

Spomenute nam okolnosti tumače nekoliko pojava u razvitku hrvatskog društva onoga vremena. S jedne strane naročito se naglašava borba za narodni jezik i narodnu književnost; s druge strane opet ta borba za narodni jezik, narodno ime, narodnu književnost i uopće borba za narodnu kulturnu individualnost, nije ekskluzivna, nego naprotiv vrlo ekstenzivna. Zatim uz tu borbu za kulturnu individualnost razvija se i težnja za političkom samostalnošću i konačno, u borbi za kulturnu i političku nezavisnost sudjeluju bez razlike svi slojevi tadašnjeg društva; ova posljednja okolnost opet sa